

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет філології

Кафедра загального та германського мовознавства

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Латинська мова

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Освітня програма «Середня освіта (Біологія та здоров'я людини)»

Спеціальність А4 Середня освіта (за предметними спеціальностями)

Предметна спеціальність А4.05 Біологія та здоров'я людини

Галузь знань А Освіта

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1 від “26” серпня 2025 р.

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Латинська мова
Викладач (-і)	Петришин Марта Йосипівна
Контактний телефон викладача	095 1186634
Е-mail викладача	marta.petryshyn@cnu.edu.ua
Формат дисципліни	очний
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС, 90 год., I курс, I семестр, залік
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/developer/course/view/4022
Консультації	Очні групові та онлайн-консультації
2. Анотація до навчальної дисципліни	
Курс «Латинська мова» є обов'язковою дисципліною підготовки вчителів-бакалаврів біології та інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут» закладу загальної середньої освіти. Вивчення латинської мови формує підґрунтя для опанування студентом циклу професійно орієнтованих дисциплін (ботаніки, зоології, загальної цитології та гістології, основ анатомії та фізіології людини тощо), передбачає засвоєння здобувачами освіти нормативної граматики, оволодіння уміннями і навичками читання, письма, граматичного аналізу і перекладу ботанічних, зоологічних, анатоомо-гістологічних термінів, формує осмислений підхід до використання природничих термінів греко-латинського походження у фаховій комунікації та педагогічній діяльності на високому науковому та методичному рівні. Предметом вивчення навчальної дисципліни є нормативна граматика (морфологія, елементи синтаксису), основи словотвору, латино-грецькі дублети і терміноелементи, необхідні для розуміння і грамотного вживання природничої термінології латино-грецького походження у фаховій комунікації.	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
Метою вивчення дисципліни є засвоєння основ латинської граматики і словотвору, лексичного мінімуму назв рослин і тварин, латино-грецьких дублетів, необхідних для свідомого розуміння і коректного вживання природничих термінів латино-грецького походження в навчальній, педагогічній і науковій діяльності. Основними цілями вивчення дисципліни «Латинська мова» є ознайомлення студентів з роллю латинської мови у формуванні природничої термінології; накопичення системи теоретичних знань з фонетики, морфології, лексики, словотворення латинської мови, необхідних для розуміння принципів утворення уніомінальних, біномінальних, тріномінальних та складених назв рослин і тварин, правил позначення гібридів та культурних рослин, інформативного змісту латинських біологічних номенклатурних найменувань, значення уніфікованих кінцевих елементів; формування фахової термінологічної компетентності.	
4. Програмні компетентності та результати навчання	
ІК – Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в галузі середньої освіти (за предметною спеціалізацією «Біологія та здоров'я людини»), що передбачає застосування законів, теорій та методів біологічної науки, психології, наук про освіту та про здоров'я і характеризуються комплексністю та невизначеністю педагогічних умов організації освітнього процесу та створення здоров'язбережувального освітнього середовища на рівні ЗЗСО. ЗК 2 – Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово, до комунікації іноземною мовою за предметною спеціальністю. СК 5 – Здатність використовувати біологічні поняття, закони, концепції, учення і теорії біології із метою розвитку в учнів розуміння цілісності та взаємозалежності живих систем і їх складових.	

СК 6 – Здатність розуміти знання про будову, функції, життєдіяльність, класифікацію, походження, поширення, практичне значення живих організмів і біологічних систем усіх рівнів їх організації.

ПРН02 – Спілкуватись українською та іноземною мовами у професійному середовищі, дотримуватись етики ділового спілкування.

ПРН06 – Використовувати знання для практичної роботи з біологічними матеріалами: виготовлення гербаріїв, колекцій, цитологічних і гістологічних препаратів.

ПРН09 – Демонструвати вільне володіння біологічною термінологією державною та іноземною мовами, створювати навчально-методичні матеріали з біології.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	–
практичні	30
самостійна робота	60

Ознаки курсу

Семестр	Предметна спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
I-й	A4.05 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини)	I-й	нормативний

Тематика навчальної дисципліни

Тема	Кількість годин		
	лекції	практичні	сам.роб.
Тема 1. Історія розвитку латинської мови. Роль латинської мови у формуванні природничої термінології. Латинський алфавіт. Латинська мова в професійній діяльності вчителя біології.		2	3
Тема 2. Фонетика і графіка. Класифікація голосних і приголосних. Дифтонги і диграфи. Вимова приголосних, буквосполучень. Довгота і короткість складу. Наголос.		2	3
Тема 3. Іменник. Граматичні категорії іменника. Словникова форма. Огляд іменників п'яти відмін. Неузгоджене означення в структурі природничих термінів.		2	3
Тема 4. Прикметник. Граматичні категорії. Словникова форма. Поділ на групи. Родові закінчення, визначення основи. Узгоджене означення в структурі природничих термінів. Вищий ступінь порівняння прикметників у природничій термінології.		2	3
Тема 5. Дієслово. Граматичні категорії. Словникова форма. Дієвідміни. Теперішній час дійсного способу активного стану. Наказовий спосіб.		2	3
Тема 6. Перша відміна іменників. Суфікси іменників першої відміни. Грецькі дублетні позначення латинських іменників першої відміни. Біномінальні назви. Назви родин рослин і тварин. Прийменник.		2	3

Тема 7. Друга відміна іменників. Правило середнього роду. Суфікси іменників другої відміни. Грецькі дублетні позначення латинських іменників другої відміни. Ablativus qualitatis. Латинські назви гібридів і культурних рослин.		2	3
Тема 8. Прикметники першої групи. Узгодження прикметників з іменниками. Узгоджене означення в структурі природничих термінів. Латино-грецькі дублети прикметників першої групи. Дієприкметник минулого часу пасивного стану. Вживання дієприкметника минулого часу пасивного стану в природничій термінології. Розряди займенників.		2	3
Тема 9. Третя відміна іменників. Приголосний тип. Голосний тип. Мішаний тип. Винятки з правил про рід іменників третьої відміни. Особливості відмінювання іменників III відміни грецького походження. Суфікси іменників третьої відміни. Латино-грецькі дублети іменників третьої відміни.		4	6
Тема 10. Третя відміна прикметників. Поділ на підгрупи, визначення основи, відмінювання, узгодження з іменниками. Грецькі дублетні позначення латинських прикметників третьої відміни. Дієприкметник теперішнього часу активного стану. Дієприкметник теперішнього часу активного стану в біологічній термінології.		2	4
Тема 11. Четверта відміна іменників. П'ята відміна іменників. Грецькі дублетні позначення іменників четвертої і п'ятої відміни. Триномінальні та складені назви.		2	3
Тема 12. Ступені порівняння прикметників. Вищий ступінь порівняння: утворення, відмінювання. Найвищий ступінь порівняння: утворення, відмінювання. Суплетивні ступені порівняння прикметників. Недостатні ступені порівняння. Ablativus comparationis. Genetivus partitivus. Вживання ступеневих форм в природничій термінології. Прислівник.		2	6
Тема 13. Розряди числівників. Кількісні числівники. Порядкові числівники. Розділові числівники. Прислівникові числівники. Числівники-префікси. Ablativus temporis. Позначення ваги, об'єму, відсотків.		2	4
Тема 14. Словотвір у природничій термінології: суфіксація, префіксація, основоскладання. Греко-латинські дублетні позначення в термінології анатомії, ботаніки та зоології.		1	5
Тема 15. Історія становлення природничої термінології і номенклатури. Ботанічна номенклатура. Зоологічна номенклатура. Латинська хімічна номенклатура		1	8

Заг.:		30	60
6. Система оцінювання навчальної дисципліни			
Загальна система оцінювання курсу	Система оцінювання навчальної дисципліни визначена <u>Положенням</u> про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника (Наказ ректора від 03 липня 2025 р. №572) Види контролю: поточний (усне/письмове опитування на практичному занятті, термінологічні диктанти); підсумковий (перевірка письмових індивідуальних завдань (переклад і граматичний аналіз термінів, переклад описів з гербарію, анатомічних атласів, переклад адаптованого тексту; тестування на платформі https://d-learn.pnu.edu.ua/). Максимальна сума балів, яка присвоюється за курс, становить 100 балів, з яких: практичні заняття – 50 балів (розраховується як середнє арифметичне усіх отриманих на практичних заняттях оцінок), підсумкова контрольна робота – 20 балів, самостійна робота – 20 балів (40 питань у формі тесту “множинного вибору” на платформі d-learn.pnu.edu.ua з тем, які винесено на самостійне опрацювання), колоквиум – 10 балів (перевірка знання напам’ять назв рослин і тварин, греко-латинських дублетів). Залік виставляється за результатами поточного контролю з усіх видів навчальної роботи. Виконання усіх запланованих програмою дисципліни форм навчальної роботи, які підлягають оцінюванню. Мінімальна кількість балів для зарахування курсу – 50. Студент, який не набрав 50 балів за відомістю № 1, має право скласти залік за відомістю № 2. Впродовж вивчення дисципліни студент зобов’язаний: систематично відвідувати заняття; вести конспект; брати активну участь в роботі на практичних заняттях; виконувати тестові та індивідуальні завдання.		
Вимоги до письмової роботи	У письмовій роботі студент повинен продемонструвати уміння синтезувати теоретичні і практичні знання, отримані в результаті вивчення дисципліни. Підсумкова контрольна робота є складовою частиною семестрового рейтингу і має концептуально обґрунтовано висвітлити 50+1% обсягу матеріалу. Контрольна робота виконується на 13 занятті та складається з чотирьох практичних завдань (граматичне завдання; переклад речень фахової спрямованості з латинської мови на українську; переклад термінів латинською мовою, аналіз біноміальних назв; конструювання та аналіз термінів за заданими морфемами). Усі відповіді повинні бути подані чітко, грамотно, у заданій послідовності. Максимальний бал за контрольну роботу становить 20 балів.		
Практичні заняття	Поточний контроль рівня знань студентів проводиться на кожному практичному занятті та включає перевірку навичок читання (включно з акцентуацією); виконання лексико-граматичних вправ; переклад природничих термінів; аналіз структури термінів; перевірку знань лексичного мінімуму, греко-латинських дублетів і терміноелементів; тестування, завдань самостійної роботи.		

Поточне оцінювання усіх видів навчальної діяльності студента здійснюється в 100-бальній шкалі.

Критерії оцінювання знань

«Відмінно» – Студент вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу, висловлює своє ставлення до тих чи тих проблем, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок, вільно володіє латинською термінологією, логічно та аргументовано виконує практичні завдання, демонструє глибоке розуміння граматичних категорій і форм, впевнено орієнтується в парадигмах відмінювання та дієвідмін. Не допускає орфографічних помилок при написанні природничих термінів. Під час перекладу латинських текстів швидко користується словником, точно інтерпретує зміст, зокрема біологічні назви, терміноелементи та фахові конструкції. Знає понад 30 нових лексичних одиниць з кожної теми, розуміє принципи побудови уніномінальних, біноміальних, триноміальних і складених назв рослин і тварин, правила позначення гібридів, сортів і культурних форм; вільно інтерпретує латинські номенклатурні назви, включно з ініціальними та фінальними терміноелементами; може пояснити значення біологічних термінів у контексті анатомії, мікробіології, ботаніки, зоології та лабораторної діагностики; демонструє готовність до використання латинської термінології у професійній комунікації, оформленні документації та аналізі біологічних матеріалів.

«Добре» – Студент упевнено застосовує набуті теоретичні знання під час аналізу практичного матеріалу, висловлює власне бачення окремих проблем, демонструє достатній рівень сформованості практичних навичок. Володіє основною природничою термінологією латино-грецького походження, виконує практичні завдання логічно та аргументовано, розуміє граматичні категорії та форми, орієнтується в основних парадигмах відмінювання та дієвідмін. При написанні природничих термінів допускає незначні орфографічні помилки, які не впливають на загальне розуміння. Під час перекладу латинських текстів користується словником, інтерпретує зміст з достатньою точністю, зокрема біологічні назви та терміноелементи. Засвоює близько 25 нових лексичних одиниць з кожної теми, розуміє принципи побудови одно-, дво- та триноміальних назв рослин і тварин, а також основні правила позначення гібридів, сортів і культурних форм. Може пояснити значення латинських номенклатурних назв у контексті анатомії, мікробіології, ботаніки, зоології та лабораторної діагностики. Виявляє готовність до використання латинської термінології у професійній комунікації, оформленні документації та роботі з біологічними матеріалами.

«Задовільно» – Студент володіє базовими теоретичними знаннями з латинської мови, виконує практичні завдання з опорою на допоміжні матеріали. Виявляє загальне розуміння граматичних категорій і форм, орієнтується в основних парадигмах відмінювання та дієвідмін, але допускає окремі помилки. Під час письма можливі орфографічні неточності у природничих термінах. Переклад латинських текстів здійснюється повільно, з частими зверненнями до словника;

	інтерпретація біологічних назв і терміноелементів потребує уточнення. Засвоєно обмежену кількість лексичних одиниць (до 20 слів з кожної теми). Студент демонструє загальне уявлення про принципи побудови одно-, дво- та триномінальних назв рослин і тварин, правила позначення гібридів і культурних форм, а також значення окремих терміноелементів, може пояснити окремі біологічні терміни латино-грецького походження, пов'язані з анатомією, ботанікою, мікробіологією та лабораторною діагностикою, відчуває труднощі при застосуванні фахових термінів у професійній комунікації та під час оформлення документації. «Незадовільно» – Студент не засвоїв основні теоретичні положення курсу, демонструє фрагментарне або поверхове розуміння граматичних категорій, не орієнтується в парадигмах відмінювання та дієвідмін. Практичні завдання виконує з численними помилками або не виконує взагалі. Природничу термінологію латино-грецького походження використовує неточно. Під час письма часто допускає орфографічні помилки у природничих термінах. Переклад латинських текстів утруднений, зміст біологічних назв, терміноелементів і фахових конструкцій не інтерпретує належним чином. Лексичний запас обмежений, нові слова засвоєні частково або не засвоєні. Студент не розуміє принципів побудови уно-, бі- та триномінальних назв рослин і тварин, не володіє знаннями щодо позначення гібридів, сортів і культурних форм, а також не розуміє значення терміноелементів. Виявляє труднощі у використанні латинської термінології в професійній комунікації, оформленні документації.
Умови допуску до підсумкового контролю	Виконання усіх запланованих завдань і форм роботи, отримання з кожного позитивної оцінки. Враховуються навчальні досягнення студентів (бали), набрані під час аудиторних занять, при виконанні індивідуальних письмових завдань, самостійної роботи, тестувань, а також бали за підсумкову контрольну роботу.
Підсумковий контроль	Форма контролю – залік. Підсумковий контроль проводиться на останньому занятті і виставляється за результатами поточного контролю з усіх видів навчальної роботи. Мінімальна кількість балів для зарахування курсу – 50. Студент, який не набрав 50 балів за відомістю № 1, користується правом перескладання заліку за відомістю №2. Студент, який не набрав 50 балів за відомістю №3, направляється на проходження курсу вдруге відповідно до Положення про порядок повторного вивчення навчальних дисциплін (кредитів ECTS) в умовах ECTS або відраховується з навчального закладу.
7. Політика курсу	
Академічна доброчесність здобувачів вищої освіти є важливою умовою для опанування результатів навчання за дисципліною і отримання задовільної оцінки з поточного та підсумкового контролів. Академічна доброчесність базується на засудженні практик списування (виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання), плагіату (відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства), фабрикації (вигадування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі). Політика щодо академічної доброчесності регламентується положенням: «Положення про запобігання академічному плагіату у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника https://is.gd/tB2zi9	

У разі порушення здобувачем вищої освіти академічної доброчесності (списування, плагіат, фабрикація), робота оцінюється незадовільно та має бути виконана повторно. При цьому викладач залишає за собою право змінити тему завдання.

В Університеті діють морально-етичні принципи та правила поведінки викладачів і студентів, яких слід дотримуватися у своїй діяльності, прописані в Кодексі честі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника <https://is.gd/eeiJX8> Ліквідація академічної заборгованості, перескладання змістових модулів та оскарження результатів оцінювання проводиться згідно порядку прописаного в «Порядок організації та проведення оцінювання успішності студентів Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника» <https://is.gd/EtCjNG>

Завдання, які студент виконав пізніше зазначених кінцевих термінів не приймаються і повинні бути відпрацьовані індивідуально. Винятком із цього правила є наявність поважної причини з її документальним підтвердженням.

Неприпустимі списування, студент повинен вільно володіти матеріалом.

Якщо студент пропустив більше 50% занять, він повинен пройти тестування на сайті дистанційного навчання і тільки тоді буде допущений до написання екзаменаційної роботи.

Обов'язковим для допуску до заліку є відвідування більше 50% занять, робота на заняттях, виконання тестових завдань.

По завершенні вивчення курсу здобувачі вищої освіти мають можливість пройти опитування у системі Центру дистанційного навчання та моніторингу освітньої діяльності <https://d-learn.pnu.edu.ua/> щодо удосконалення якості навчання. Анкета носить анонімний характер і включає 10 запитань, відповіді на них будуть використовуватися лише в узагальненому вигляді.

Заповнення анкет є важливою складовою навчальної активності студентів, що дозволить оцінити дієвість застосованих методів викладання та врахувати їх пропозиції стосовно покращення змісту навчальної дисципліни.

Можливість зарахування результатів неформальної освіти. Рекомендовані платформи: Coursera, EdX, Prometheus.

8. Рекомендована література

1. Балаєва О. Ю., Вакулик І. І. Латинська мова для студентів агрономічного та плодоовочевих факультетів. К., 2010. 324 с.
2. Ботанічна термінологія латинською мовою: Методичні рекомендації для самостійної роботи студентів вищих навчальних закладів / уклад. С. П. Машковська, С. І. Шабарова, Б. Є. Якубенко. Київ: ЦП «Компринт», 2014. 78 с.
3. Гриценко С. П., Балаєва О. Ю. Латинська мова для студентів-агробіологів. Навчальний посібник. К. : Центр навчальної літератури, 2006. 384 с.
4. Дяків О. Ю., Петришин М. Й. Практикум з латинської мови для студентів природничих спеціальностей. Івано-Франківськ, 2015. 115 с.
5. Закалюжний М. М. Латинська мова: Підручник. К. : Либідь, 2003. 368 с.
6. Лазарев О. В. Латинська мова : навчальний посібник для студентів агробіологічних спеціальностей. Умань : Видавець «Сочінський», 2017. 130 с.
7. Медична та біологічна латина [Текст] = Lingua Latina ad usum medicinae et biologiae observantium : підручник / О. Г. Михайлова, В. Ф. Чемес ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ : Київський університет, 2019. 367 с.
8. Миронова Л. А., Ульянова В. О. Латинська мова: методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальностей 091 “Біологія та біохімія”, 206 “Садово-паркове господарство”. Одеса : ОЛДІ+, 2024. 36 с.
9. Перерва В. В. Латинь. Ботанічна термінологія : Довідник для студентів спеціальності 014.05 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини) / укладач Перерва В. В. – Кривий Ріг: КДПУ, 2020. 120 с.

10. Петришин М. Й. Методичні вказівки з латинської мови для студентів спеціальності 101 Екологія. ІваноФранківськ, 2021. 74 с.
11. Петришин М. Й., Загайська Г.М. Практикум з латинської мови для студентів природничих спеціальностей. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. 158с.
12. Петришин М. Й., Загайська Г. М. Repetitorium Latinum. Pars prima : збірник вправ для контрольних і самостійних робіт з латинської мови. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2021. 172с.
13. Петришин М. Й., Загайська Г. М. Repetitorium Latinum. Pars secunda : збірник тестів з латинської мови. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2021. 148с.
14. Ревак Н. Г., Сулим О. Ю., Назаренко О. Ю. Латинська мова та основи біологічної термінології : підручник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2014. 406 с.
15. Halina M. Zahańska, Marta J. Petryshyn, Oxana V. Liubimova. Suggestions and prescriptions for maintaining good health in «Regimen Sanitatis Salerni» by Arnold of Villanova. *Wiadomości Lekarskie*. Volume LXXV, Issue 1, January 2022. P. 117–123.

Викладач

Петришин М.Й.